

Stockholm den 17 december 2021

Attentions svar på remiss SOU 2021:69 En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, anhöriga och personal som möter våra grupper inom till exempel skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa. Bland våra medlemmar finns personer med adhd, ASD/Aspergers syndrom, Tourettes syndrom, språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna. Attention har omkring 15 500 medlemmar och ett 50-tal lokala föreningar runt om i landet.

Riksförbundet Attention har tagit del av utredningens förslag som behandlar för oss mycket viktiga frågor. Vi ser ökad tillgängligheten i vården som en strategisk och viktig fråga som har stor betydelse för våra medlemmar. Attention representerar diagnoser och tillstånd som i de flesta fall visar sig tidigt i barndomen och påverkar individens under hela livet, där samhällets stöd har stor betydelse för möjligheten att klara skolan och etablera sig i samhället som vuxna. Vi tillstyrker därför utredningens författningsförslag och instämmer i merparten av de bedömningar som framförts av utredningen.

Utredningens handlar om frågor av stor betydelse för våra medlemsgrupper. Det gäller samtliga dess tre delar: att se över regelverket för rätten till sjuk- och aktivitetsersättning, att underlätta arbete, studier och uppdrag under tid med sjuk- och aktivitetsersättning samt att se över regelverket för förebyggande sjukpenning och rehabiliteringsersättning.

Kommentarer på utredningens förslag

Förslagen är ett steg i rätt riktning när det gäller att förbättra sjukförsäkringen och de sociala trygghetssystemen. Attentions företräder medlemmar som har stora svårigheter både att etablera sig på arbetsmarknaden samt i många fall också att behålla ett jobb. Vår nyligen genomförda medlemsundersökning ¹visar att många med en NPF-diagnos inte orkar arbeta heltid och måste kunna få en kompletterande inkomst via socialförsäkringarna. Enkäten visar också att endast 20 % av de svarande har stöd från Arbetsförmedlingen. Det är ett tydligt tecken på att de arbetsmarknadsinsatser och stödåtgärder som idag erbjuds är otillräckliga och dåligt anpassade till våra medlemmar. Det fokus som läggs på att söka många olika jobb och

---

¹ ”Jobbar jag 100% blir jag utbränd”, Riksförbundet Attention, november 2021.

återkommande kontroller i form av löpande aktivitetsrapporter, ofta utan hjälp och stöd, är väldigt stressande för många. Befintligt regelverk, och tillhörande blanketter som ska fyllas i för att få stöd, behöver förenklas och förtydligas för att bli mer tillgängliga.

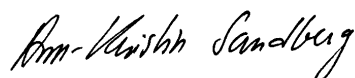
Mot bakgrund av att tillstyrker vi den huvudinriktning som utredningen föreslår. Särskilt angeläget finner vi följande:

- Att rätten till sjuk- och aktivitetsersättning ska bedömas mot samma arbetsmarknadsbegrepp som gäller för rätten till sjukpenning. Det minskar risken för att personer blir kvar i sjukpenningssystemet trots att det inte finns fler åtgärder att ta till för att få en så pass förbättrad arbetsförmåga att det leder till jobb.
- Den som inte kan arbeta inom överskådlig tid ska få sjukersättning beviljad. Storleken på denna behöver vara tillräcklig för att motverka behovet av försörjningsstöd, som annars blir alternativet, om personen inte ska bli försörjd av sina anhöriga. Ett otidsenligt faktum som motverkar de mål om självständighet som gäller för vårt land.
- Vidare tillstyrker vi utredningens förslag att rätt till aktivitetsersättning ska anses föreligga om det är sannolikt att arbetsförmågan är nedsatt under minst ett år.
- Utredningen gjort bedömningen att det är problematiskt att andelen avslag och beviljanden varierar kraftigt över tid samt beskriver hur det blivit allt svårare att beviljas sjuk- respektive aktivitetsersättning, och att detta inte kan förklaras av ändrad lagstiftning eller rättspraxis. En sådan variation innebär allvarliga problem utifrån bl.a. ett rättssäkerhetsperspektiv, som också inkluderar förutsebarhet och tilliten till försäkringen. Vi delar utredarens uppfattning att stabiliteten i tillämpningen av sjukförsäkringen bör öka. Även om det behöver finnas ett visst bedömningsutrymme i det individuella fallet, är frågan för viktig för att det ska vara Försäkringskassans egna interna synsätt som får styra. Mycket hänger också på den enskildes möjligheter att beskriva sin situation, vilket innebär att en del av våra medlemmar diskrimineras vid kontakter med Försäkringskassan. För att motverka detta bör kunskaper om de neuropsykiatriska funktionsnedsättningarna öka inom myndigheten. Makten över dessa frågor bör i högre grad bör ligga hos lagstiftaren.
- Attention tillstyrker förslaget om flexibla möjligheter till arbete med vilande sjukersättning innebärande att vilandeförklaring av sjukersättning ska kunna ske flexibelt, baserat på arbetade timmar. Om inkomsten från arbetet är lägre än den tidigare beviljade nivån bör den kompletteras med ersättning från sjukersättningen upp till minst samma ersättningsnivå som betalats ut innan personen började arbeta. Detta för att skapa ökad trygghet och bidra till att fler kan våga ta steget att pröva på att arbeta samt ha möjlighet till att stegvis trappa upp sin arbetsomfattning. Detta ökar också chanserna för en långsiktigt hållbar återgång, eller ingång, till arbetsmarknaden.
- Vi välkomnar också utredningens generösare förslag om möjligheten till att arbeta ideellt under den tid man uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning samt att sådana engagemang inte ska tolkas som uppvisad arbetsförmåga av Försäkringskassan. Ett ideellt engagemang, såsom exempelvis i en förening, kan vara rehabiliterande för många. De kan göra att man kommer in i ett socialt sammanhang och känner sig delaktig, vilket är extra viktigt för personer som saknar arbete/sysselsättning. Det kan

också ge andra värdefulla erfarenheter som för människor tillbaka närmare arbetsmarknaden. Att uppleva sig förhindrad att engagera sig ideellt, och på så sätt begränsas i sina möjligheter att påverka i samhällsfrågor, är också ett demokratiproblem.

- Attention förslaget om ökat fokus på rätten till insatser till personer med aktivitetsersättning – nytt arbetsmarknadspolitiskt program. Avsikten med aktivitetsersättningen är att vara en ersättning med aktivitet. Syftet med tidsbegränsningen i ersättningen är att ungas potential till arbete ska prövas kontinuerligt. Unga personer ska inte bli sjukpensionerade innan omfattande insatser har gjorts för att så långt det är möjligt ta tillvara deras kapacitet och förmågor. Man måste få ändamålsenlig hjälp och insatser för att få, eller återfå, arbetsförmåga. Risker är annars att unga människor passiviseras och hamnar i permanent utanförskap. Tyvärr saknas ofta sådana aktiviteter. Riksrevisionen visade i en rapport 2015² att Försäkringskassan inte gör tillräckligt för att sätta in insatser och följa upp dem. Många unga med aktivitetsersättning går utan sysselsättning i långa perioder.
- För gruppen med psykiatriska tillstånd, liksom för många andra med funktionsnedsättning, har omvandlingen och nedskärningarna inom Arbetsförmedlingen inneburit problem. Man blir utan hjälp när de fysiska kontoren stängts ned och personal med specialistkompetens som till exempel arbetsterapeuter eller psykologer har försvunnit. För många fungerar inte de uteblivna fysiska kontakterna och ökade digitaliseringen, exempelvis dem med kognitiv funktionsnedsättning.

Attention är medlemmar i Funktionsrätt Sverige och Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa och ansluter i övrigt till deras respektive remissvar.

Ann-Kristin Sandberg
Förbundsordförande

---

² Aktivitetsersättning – en ersättning utan aktivitet? (RiR 2015:7)